

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2023

Tomáš Zemánek

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Rozdělení Československa

(rozhlasové rozhovory s vybranými osobnostmi)

Bakalářská práce

Autor práce: Tomáš Zemánek

Studijní program: Komunikační studia

Vedoucí práce: PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. 5. 2023

Tomáš Zemánek

Bibliografický záznam

ZEMÁNEK, Tomáš. *Rozdělení Československa (rozhlasové rozhovory s vybranými osobnostmi)*. Praha, 2023. 32 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rozsah práce: 42 304

Abstrakt

Rozhlasový rozhovor patří mezi základní žánry využívané v rozhlasu. Tato praktická bakalářská práce staví právě na dvou rozhlasových rozhovorech, jež autor práce nahrál s osobnostmi bývalé československé politiky, které ve významných funkcích zažily rozdělení země na nástupnické státy České a Slovenské republiky.

Teoretická část práce nejprve za použití uvedených odborných zdrojů popisuje historickou událost rozdělení České a Slovenské federativní republiky. Dále se autor práce pokouší stručně shrnout situaci obou nástupnických zemí a jejich vzájemné vztahy 30 let od aktu rozdělení. Důležitou součástí teoretické části práce je i představení respondentů pro rozhlasové rozhovory, které tvoří praktickou část. A autor práce také na základě odborné literatury vymezuje pojem rozhlasový rozhovor, vysvětluje rozdíly mezi jeho jednotlivými variantami a na konkrétním příkladu popisuje praktickou stránku vzniku takového rozhovoru.

Praktická část práce pojímá 2 rozhlasové rozhovory, které jsou místy oživeny krátkými zvukovými vsuvkami (např. z autorových předchozích rozhovorů), které obsahově a dramaturgicky dotváří komplexitu výsledku. Dva stěžejní rozhlasové rozhovory jsou vedeny se zástupcem slovenské strany - bývalým poslancem Slovenské národní rady a diplomatem Peterem Weissem a se zástupcem české strany - bývalým poslancem Federálního shromáždění Danielem Kroupou.

Abstract

The radio interview is one of the basic genres used in radio. This practical bachelor's thesis is based on two radio interviews recorded by the author of the thesis with personalities of former Czechoslovak politics who experienced the division of the country into the successor states of the Czech and Slovak Republics in important positions.

The theoretical part of the thesis first describes the historical event of the division of the Czech and Slovak Federal Republics using the mentioned expert sources. Next, the author of the thesis attempts to briefly summarize the situation of the two successor countries and their mutual relations 30 years after the act of partition. An important part of the theoretical part of the thesis is the introduction of the respondents for the radio interviews, which form the practical part.

And the author of the thesis also defines the concept of a radio interview on the basis of the literature, explains the differences between its different variants and describes the practical aspect of the creation of such an interview on the basis of a concrete example.

The practical part of the thesis covers 2 radio interviews, which are sometimes enlivened by short audio inserts (e.g. from the author's previous interviews), which add to the complexity of the result in terms of content and dramaturgy. The two main radio interviews are conducted with a representative of the Slovak side - former member of the Slovak National Council and diplomat Peter Weiss and a representative of the Czech side - former member of the Federal Assembly Daniel Kroupa.

Klíčová slova

Rozhlas, Rozhlasový rozhovor, Rozdělení Československa, Česká republika, Slovenská republika

Keywords

Radio, Radio interview, Dissolution of Czechoslovakia, Czech Republic, Slovak Republic

Title/název práce

The division of Czechoslovakia (Radio interviews with selected personalities)

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karolu Lovašovi, Ph.D., a to nejen za pomoc při tvorbě této práce, ale i za jeho přínos napříč svým bakalářským studiem. Dále bych rád poděkoval respondentům za jejich věnovaný čas.

Obsah

Úvod.....	9
1. Rozdělení Československa (základní informace o dějinné události).....	10
1.1 Okolnosti rozdělení Československa	10
1.2 Situace a vzájemné vztahy České a Slovenské republiky 30 let po rozdělení.....	15
2. Vybrané osobnosti (představení respondentů pro rozhovory)	17
2.1 Respondent Daniel Kroupa	18
2.2 Respondent Peter Weiss.....	18
3. Cíl práce a motivace k výběru tématu a formy	19
3.1 Cíl práce	19
3.2 Motivace k výběru tématu a formy rozhovorů	19
4. Popis metody a tvorby rozhlasového rozhovoru.....	20
4.1 Odborné přiblížení formátu rozhlasového rozhovoru (r. interview).....	20
4.2 Popis tvorby konkrétních rozhlasových rozhovorů	22
Závěr	26
Summary	27
Použitá literatura	28
Elektronické zdroje	29

Úvod

Rok 1992 byl tím posledním, kdy Češi a Slováci sdíleli společný stát. 1. 1. 1993 totiž do nového roku symbolicky vstoupili už jako sousedé z nově vzniklého Česka a Slovenska. A dnes, v roce 2023, si již můžeme říct, že jen za pár let už budou naše národy z většiny tvořeny rodilými Čechy a Slováky. Tudíž lidmi, pro které je přelomová událost rozdělení pouze historie, nikoliv zážitek nebo zkušenost. Autor práce je ve svých jednadvaceti letech jedním z nich. Proto se, symbolicky při příležitosti kulatého třicátého výročí události, pomocí rozhovorů s politickými pamětníky události, pokouší přiblížit událost zejména svým vrstevníkům, ale obecně každému, pro koho je datum 1.1. 1993 už jen neuchopitelnou minulostí. Coby respondenti pro rozhovory byli po konzultaci s vedoucím práce cíleně zvoleni někdejší zástupci dvou rozdílných politických a společenských proudů. Politickou levici a slovenský národ „reprezentuje“ Peter Weiss, politickou pravici a národ český „zastupuje“ Daniel Kroupa. Ani tento cíleně diverzní výběr sice pochopitelně neznamena, že výsledné rozhovory posluchači zprostředkují objektivní interpretaci události. Ale získá alespoň pohledy odlišných, a mnohdy přímo protichůdných, stran. A protože samotné rozhovory jsou z hlediska informační hodnoty pouze výseky celé události, práce ve své teoretické části nejen popisuje problematiku rozhlasového rozhovoru, ale především stručně vykládá událost rozdělení Československa za využití odborné literatury.

1. Rozdělení Československa (základní informace o dějinné události)

Cílem této kapitoly je stručně a za pomoci odborné literatury popsat dějinnou událost rozdělení Československa, ke kterému formálně došlo 1.1. 1993

1.1 Okolnosti rozdělení Československa

„Vývoj v Česko-Slovensku v letech 1989 - 1992 se stal součástí historických procesů poté, co padla Berlínská zeď, nejkřiklavější symbol studené války a rozdělení Německa a Evropy.“¹

Československo se nacházelo ve středu Evropy a často bylo nazýváno mostem mezi Západem a Východem. Počet obyvatel činil 16 milionů, z čehož 11,5 žilo na území Česka a 5,5 na území Slovenska. Mezi nejčtenější menšiny patřili Romové, Maďaři, Rusíni, Ukrajinci, Němci a Vietnamci.²

Upřesněme, že se bavíme o Československu po listopadu 1989, kdy se tedy jednalo o federaci – ČSFR (několik měsíců po listopadu 1989 byl název stále ČSSR). Jak vzpomíná například autor Karol Wolf, o federaci, která byla tvořena v nesvobodě, a tudíž nebyla tak docela připravena pro fungování ve světě svobodném, který se Čechoslovákům v roce 1989 otevřel.³

Vzájemné problémy obou národů (Čechů a Slováků) existovaly už dlouhé roky. Jejich vztahy se s listopadem 1989 dramaticky nezměnily. Přičemž zásadní problém tvořila už jejich rozdílná interpretace pojmů „společný stát“. Češi ho vnímali jako jeden celistvý stát, zatímco Slováci v podstatě jako soustátí.⁴

Četné konflikty ve své knize vykládá i někdejší velvyslanec USA na Slovensku Paul Hacker. Ten vzpomíná, že problematický vztah Čechů a Slováků stál v pozadí všeho, co během svého působení v zemi zažil. A popisuje, že pokusy o přestavbu vzájemných vazeb tak, aby byly spokojeny oba národy, vedly k mnoha napjatým situacím. A ve výsledku neskončily lépe než rozdělením.⁵

¹ LONDÁK, Miroslav, MICHÁLEK, Slavomír, WEISS, Peter a kolektiv. *Slovensko - evropský příběh*. Praha: Academia, 2018. ISBN: 978-80-200-2882-2. s. 112

² STEIN, Eric. *Česko-Slovensko: konflikt, roztržka, rozpad*. Praha: Academia, 2000. ISBN: 80-200-0752-0. s. 38

³ WOLF, Karol. *Podruhé a naposled aneb Mírové dělení Československa*. Praha: G plus G, 1998. ISBN: 80-86103-10-2. s. 14

⁴ RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: Česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2002. ISBN: 80-88880-02-5. s. 91

⁵ HACKER, Paul. *Slovensko 1990-1993. Spomienky amerického diplomata*. Bratislava: Artforum, 2014. ISBN: 978-80-8150-042-8. s. 72

I v rámci velmi stručné charakteristiky okolností a předcházejících událostí, kde je prostor spíše pro zobecnování, se hodí připomenout jeden zcela konkrétní fenomén a pojem zároveň. A sice takzvanou pomlčkovou válku. Ta započala 23. 1. 1990 při jednání Federálního shromáždění. To Václav Havel ovládl se svým projevem, kdy vyzval ke změně názvu z ČSSR na ČSR, (mluvil o odstranění slova „socialistická“). Tento návrh, který opodstatnil změnou režimu, však v první řadě rozdmýchal velkou diskusi, sahající podstatně dál.⁶

Mnoho slovenských politiků totiž velmi rychle dospělo k názoru, že když už se bude přepisovat název státu, je nutné také změnit republiku z „Československé“ na „Česko-Slovenskou“. Většina slovenské veřejnosti je v tomto názoru následovala. Naopak Češi z většiny fandili návrhu svých politických elit.⁷

Jedním z vrcholů pomlčkové války bylo uzavřené jednání v Lánech, kam prezident Havel svolal politiky a zástupce jazykovědců, aby následně vybrali kompromisní, byť jazykově nesprávnou variantu „Česká a Slovenská Federativní Republika“. Oba národy tedy začaly používat nový oficiální název. A ten se lišil pouze jazykům podléhajícími koncovkami. Nicméně, co se týká forem přídavného jména, tam se pomlčková válka odrazila zcela jasně. V Česku byl společný stát československý, zatímco na Slovensku česko-slovenský. Oficiální zkratka ČSFR a neoficiální název Československo byl pro všechny stejný.⁸

Z dnešního pohledu už víme, že pomlčková válka napověděla mnohé. V roce 1990 však (i přes svůj dramatický průběh) nevyzněla až tak vážně, že by měla předznamenávat rozpad. *„I když pomlčková válka, a zejména její průběh, mnohé napověděla, skepticismus se tenkrát nenosil. Úkol skoncovat se socialismem byl zřetelně v popředí a revoluce zdárně pokračovala.“*⁹

⁶ RYCHLÍK, s. 112

⁷ WOLF, s. 15

⁸ RYCHLÍK, s. 123

⁹ WOLF, s. 17

Už výše jsem, ve snaze citovat z podstaty objektivnějšího pamětníka než Čecha či Slováka, využil vzpomínky bývalého velvyslance USA P. Hackera. Ten je ve své výpovědi o problémech českých a slovenských vztahů konzistentní do roku 1992, na jehož konci došlo k definitivnímu zániku státu. Hacker popisuje, jak jeho druhou polovinu charakterizovaly dva zásadní procesy. Mečiarova Konsolidace moci a tvorba slovenských politických institucí. A zároveň budování dohody s Čechy, (vytváření dvou samostatných států). Připomeňme, že jako byl na straně Slovenské nejviditelnějším mužem Vladimír Mečiar (vítěz voleb na Slovensku), na straně české to byl Václav Klaus (vítěz voleb v Česku). „Klaus chcel aspoň do určitého bodu hrať o federáciu. Mečiar presadzoval konfederáciu s „medzinárodnou subjektivitou“ a atribútmi nezávislého štátu.“ Klaus, a to je důležité zmínit, se ale v problematice cíleně vyhýbal slovu „nezávislost“.¹⁰

Knihy rozhovorů o rozdělení s názvem „Jak praskaly švy“ poskytuje přímá retrospektivní svědectví obou. „Byl jsem šokován, když se myšlenka na rozdělení objevila,“ vzpomíná Klaus. A dodává: „Myslel jsem si, že se všichni zbláznili! Byl jsem z toho strašně rozzlobený. Dlouho jsem se snažil proti tomu rázně vystupovat.“¹¹

Naopak ze vzpomínek Mečiara je patrné, že rozdělení připouštěl a bral v potaz realističtěji. „Do léta roku 1992 byla většina Slováků odhodlána žít v nějakém svazku s Čechy. Jenže pak se situace radikalizovala.“ A Mečiar také zmiňuje tehdejší dění v Jugoslávii a rady, které dostával od partnerů ze zahraničí. Ty tvrdily, že se Československo neudrží a apelovaly na to, ať rozdělení proběhne pokojnou cestou.¹²

¹⁰ HACKER, s. 112

¹¹ SPÁČIL, Dušan a ČECHOVÁ, Kateřina. *Jak praskaly švy: rozpad společného státu nejen očima aktérů*. Řitka: Čas, 2011. ISBN: 978-80-87470-45-9. s. 102

¹² Tamtéž, s. 12

Po měsících zrání situace přišlo závěrečné hlasování. Psal se listopad 1992 a schůzi poslanců ve Federálním shromáždění v Praze paradoxně nejvíce komplikovalo počasí. Mnozí slovenští poslanci měli problém doletět z Bratislavy kvůli mlze. Během čekání na ně někteří nadávali na zdržení, jiní zase vítali hodiny pro politické konzultace navíc. To ale spíš pro zajímavost. Zásadní byl výsledek jednání. Už v prosinci totiž obě země přijímaly provolání světovým parlamentům o tom, že se brzy stanou svrchovanými nástupci federace.¹³

Ke zmínce o klíčovém jednání Federálního shromáždění je dobré připojit i postoje nejvyšších samostatných orgánů obou zemí. Slovenská národní rada tu českou o několik měsíců předběhla (což koresponduje i s obecně větší snahou o rozdělení ze strany Slovenska) a už 17. července 1992 vydala svou deklaraci svrchovanosti. Česká národní rada podobným oficiálním vymezením reagovala až během listopadových jednání Federálního shromáždění, a to když 19. listopadu přijala „*usnesení o připravenosti převzít zodpovědnost za osud České republiky*“.¹⁴

Mimo oficiální prohlášení a formality bylo pro oddělující-se země zásadní především rozdělení majetku a vytyčení nové hranice. Co se týká prvního zmíněného, Václav Klaus glosoval srovnáním s rozchodem partnerů, ale také odhadoval cifry: „*My dnes potřebujeme rozdělit majetek federace, která za několik týdnů přestane existovat. Tento majetek, představující nejen věci nemovité a věci movité, ale i majetková práva, pohledávky a závazky, má nemalou hodnotu. Ta - vyjádřena v cenách účetních - převyšuje tisíc miliard korun.*“¹⁵

Samotné rozdělení majetku mělo proběhnout na základě dvou principů. Územního a poměrného. Územní determinoval „dědictví“ každé země na základě nově vymezených území obou států. Veškeré nemovitosti a s nimi spojený movitý majetek na území nově vzniklé České republiky připadl jí a opačně. A většina zbylého majetku byla rozdělena principem poměru 2:1 (ten totiž zhruba odpovídal počtu obyvatel).¹⁶

¹³ STEIN, s. 205-206

¹⁴ SPÁČIL A ČECHOVÁ, s. 102

¹⁵ KLAUS, Václav, MEČIAR, Vladimír, HAVEL, Václav, STRÁNSKÝ, Jan a UHDE, Milan. *Rozdělení státu: 25 let České a Slovenské republiky*. Praha: Institut Václava Klause, 2018. ISBN: 978-80-7542-041-1. s. 43

¹⁶ STEIN, s. 196

Kreslení nové hranice bylo z určitého pohledu velmi jednoduché. Mezi Českem a Slovenskem totiž neexistovaly žádné hraniční spory. Na druhou stranu, i zde se situace komplikovala. A to na konkrétních místech, která fungovala na základě zažitě struktury, mezi něž se měla hranice vklínit. Tento problém se historicky zopakoval, neboť k podobné situaci došlo za 2. světové války. Protřuty byly některé obce a například železniční trasu mezi slovenskými městy Holíč a Skalica s Myjavou bylo možné vést pouze přes českou hranici. I takové problémy se musely vyřešit, nicméně spíše za pochodu, protože definitivní poloha hranic byla ustanovena až smlouvou ministrů zahraničí podepsanou v Židlochovicích v roce 1996.¹⁷

Závěrem kapitoly o historických událostech mezi lety 1989 a 1993 můžeme krátce parafrázovat slova, kterými problematiku rozdělení ve své knize završil Jan Rychlík. Ten polemizuje, zda k separaci skutečně muselo dojít. A rozhodující bod vidí v červnu roku 1992. Tam se zlomila snaha slovenských zástupců usilovat nadále o fungování společné. Strana česká totiž přílišně lpěla na právních formalitách ohledně možnosti vzájemného uzavírání smluv. Autor knihy označuje jednání, které podle něj vedlo k zániku Československa, především za zbytečnou akademickou diskusi.¹⁸

Kapitolu ukončíme symbolicky úvodními slovy Novoročního projevu z roku 1993, který si pro právě vzniklou Českou republiku připravil Václav Klaus. „*Dámy a pánové, jistě nemusím zdůrazňovat, že jsem si vědom toho, že před vás předstupuji ve chvíli, která má pro český stát a český národ klíčový význam. Stojíme na rozhraní, které má pro český stát a český národ klíčový význam. Stojíme na rozhraní, které není méně významné, než byl listopad 1989. Dnešním dnem začíná existovat samostatný český stát a je jedině na nás, a to skutečně na nás všech, jaký bude, co do něho vložíme, jak konstruktivní přístup k jeho vytváření v nás převládne.*“¹⁹

¹⁷ RYCHLÍK, s. 314

¹⁸ Tamtéž, s. 334

¹⁹ KLAUS, MEČIAR, HAVEL, STRÁNSKÝ A UHDE, s. 59

1.2 Situace a vzájemné vztahy České a Slovenské republiky 30 let po rozdělení

Dnes (už více než třicet let po rozdělení) si Česko i Slovensko udržují demokratické režimy. Podle každoročně sestavovaného žebříčku The Economist můžeme režim v obou zemích označit jako „demokracii s chybami“, přičemž Česká republika je v rámci 167 zkoumaných států 25. nejkvalitnější demokracií. Slovensko zaujímá příčku 43. (Pro upřesnění je třeba dodat, že hovoříme o výsledcích zkoumání roku 2022.)²⁰

Zejména proto, že (jak práce výše zmiňuje) v rozdělení Československa sehrála zásadní roli Sametová revoluce, která přinesla dramatické změny v oblasti svobody slova, poukažme také na její současné parametry. Podle žebříčku Reportérů bez hranic z roku 2022 je síla svobody slova v Česku ze 180 sledovaných zemí 20. nejsilnější. Na Slovensku 27.²¹

K samotnému vztahu obou národů po jejich třicetileté samostatnosti se těsně před kulatým výročím rozdělení vyjádřil třeba historik Tomáš Zahradníček, který v rozhovoru pro ČTK zmínil, že rozdělení bylo paradoxně jedinou možností, jak tenkrát vzájemné vztahy zachránit. V roce 2023 jsou tyto bilaterální vazby dobré. Jako jeden z důkazů můžeme vybrat třeba to, že české univerzity nabízejí pro studenty Slováky studium v jejich mateřském jazyce zdarma. A naopak, na slovenských úřadech a VŠ mohou Češi hovořit česky. Nadstandardní spolupráce funguje například i na poli vědy.²²

Podle politologa Lubomíra Kopečka politici dnes na obou stranách hranice hodnotí vztahy jako nadstandardní. Kopeček navíc vzpomíná, že to bylo Česko, kdo Slovensku pomohl po roce 1998 při prolamování izolace, kterou způsobil do toho roku trvající „hybridní politický režim nastolený Vladimírem Mečiarom“.²³

²⁰ VOCHOZKOVÁ, Tereza Rozálie. Česko v žebříčku demokracie The Economist stouplo. Nejvíce propadlo Rusko. *Ct24.cz* [online]. 4.2.2023 [cit. 12.4.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3562737-cesko-v-zebricku-demokracie-economist-stouplo-nejvic-propadlo-rusko>

²¹ NAT. Česko si v žebříčku svobody médií polepšilo o dvacet míst. Je na tom líp než Belgie nebo Nizozemsko. *iRozhlas.cz* [online]. 3.5.2022 [cit. 12.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/svoboda-tisku-reporteri-bez-hranic-svoboda-mediu-ceska-media_2205031719_nat

²² Česká tisková kancelář. *Rozdělení Československa prospělo česko-slovenským vztahům, říká historik.* [online]. 28.12.2022 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2303791>

²³ MERTO VÁ, Barbora. Od vzniku samostatné České republiky uplynulo přesně 30 let. *Em.muni.cz* [online]. 1.1.2023 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/udalosti/15966-od-vzniku-samostatne-ceske-republiky-uplynulo-presne-30-let>

„Česko a Slovensko k sobě mají blízko, ukazuje se to v různých formách spolupráce.“ Tak hodnotila současné vztahy zemí prezidentka Slovenska Zuzana Čaputová při setkání s prezidentským protějškem Zemanem (událost 7. 2. 2023 a Zemanova poslední symbolická návštěva Slovenska v úřadu prezidenta). Ten vztahy označil jako skvělé a vyjádřil i pozitivní očekávání do budoucna: „Věřím, že i s mým nástupcem, bude pokračovat velmi dobrá česko-slovenská spolupráce.“²⁴

Podobně kladně hodnotili vzájemné vztahy v lednu 2023 i premiéři obou zemí. Český Petr Fiala a slovenský Eduard Heger. Ti spolu ocenili i vzájemnou spolupráci v EU, kde „jsme se ocitli za jedním stolem.“ A během svého setkání při příležitosti 30. výročí vzniku Slovenské republiky se premiéři bavili také o státních měnách. Slováci si totiž v roce 2009 zvolili placení Eurem a dnes jsou podle průzkumů z většiny spokojeni, zatímco Češi by se podle MEDIAN SK přijetí evropské měny z 68 % bránili. Je to tedy právě měna, jejíž problém nás v mezinárodní politice 30 let od samostatnosti rozděluje.²⁵

Pokud jde o průzkumy, měli bychom rozhodně využít data výzkumného ústavu STEM. Ten za přítomnosti války na Ukrajině v říjnu roku 2022 zjišťoval, ke kterým zemím mají Češi příznivé, či naopak negativní vztahy. Své vztahy vůči Slovensku 41 % tázaných ohodnotilo „školní“ jedničkou a dalších 32 % dvojkou. Soudě podle názoru 1052 respondentů bychom tedy Slovensko pohledem české společnosti označili za nejoblíbenější stát vůbec (druhé by skončilo Švýcarsko, třetí Rakousko, odspoda pak první Rusko a druhá Čína).²⁶

Nakonec (spíš pro zajímavost) zmiňme osadu Sidonie, která dnes leží přímo na hranici Česka a Slovenska. Její obyvatel a historik Muzea regionu Valašsko Pavel Masláň shrnul situaci slovy, která nejen dobře uzavírají kapitolu současných vztahů, ale také podporují autorovu motivaci při výběru tématu práce: „*Nostalgie po společném státu Čechů a Slováků je záležitost spíše starší generace. Mladší lidé to už berou jako hotovou věc.*“²⁷

²⁴ GLASEROVÁ, Dominika. Zeman doufá, že spolupráce se Slovenskem bude pokračovat. Čaputová se těší, že s Pavlem budou hlasem rozumu. *Ct24.cz* [online]. 7.2.2023 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3563253-zeman-se-sesel-s-caputovou-mluvit-bude-i-s-hegerem>

²⁵ NOVÁK, Ladislav. V unii jsme za jedním stolem. Fiala a Heger zhodnotili vztahy rozděleného Československa pozitivně. *iRozhlas.cz* [online]. 8.5.2022 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ceskoslovensko-rozdeleni-fiala-heger-premier-30-vyroci_2301081930_pat

²⁶ Ústav empirických výzkumů. *Hodnocení vztahu občanů České republiky k vybraným zemím Evropy a světa během války na Ukrajině.* [online]. [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/hodnoceni-vztahu-obcanu-ceske-republiky-k-vybranim-zemim-evropy-a-sveta-behem-valky-na-ukrajine/#more-7363>

²⁷ KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. Na hranici. Rozdělení Československa mezilidské vztahy nenarušilo. Obce z centra státu se však posunuly na okraj. *Cesky.radio.cz* [online]. 3.1.2023 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/na-hranici-rozdeleni-ceskoslovenska-mezilidske-vztahy-nenarusilo-obce-z-centra-8771230>

2. Vybrané osobnosti (představení respondentů pro rozhovory)

V této kapitole autor velmi stručně představuje dvě osobnosti, které si po konzultaci s vedoucím práce zvolil jako respondenty rozhovorů, na nichž stojí praktická část práce. Při jejich výběru byla pro autora práce zásadní určitá kritéria. 1) Cílem práce je přiblížit rozdělení Československa lidem, kteří si ho nemohou pamatovat. Proto bylo nutné vybrat respondenty, kteří událost zažili. A to nejen jako řadoví občané, ale jako političtí aktéři. 2) Při stanovení sudého počtu dvou rozhovorů, ke kterému se autor přiklonil po konzultaci s vedoucím práce, bylo z hlediska snahy o pestrost a přiblížení se k objektivitě nutné zvolit jednoho zástupce strany české a jednoho zástupce strany slovenské. 3) Ideálním kandidátem by byl nejen bývalý politik, ale také člověk, který se politice za svého života věnoval i pasivně (jako VŠ učitel, politolog, autor knih, historik atd.). Od takového typu respondenta se totiž dá spíše očekávat dostatečná schopnost analytického myšlení a interpretace komplexní problematiky. Formátu delšího rozhovoru totiž obojí výrazně prospěje. 4) Bavíme-li se o dvou respondentech s politickou kariérou, bývalo by bylo nemístné vybrat zástupce stejného politického směru nebo dokonce strany. Ideálním případem dvou respondentů by naopak byli tací, kteří v „letech dělení Československa“ byli z hlediska ideologií a politického spektra spíše vzájemnými odpůrci.

Po opakovaných konzultacích s vedoucím práce a probírání jednotlivých návrhů na možné respondenty autor práce dospěl k oslovení Daniela Kroupy a Petera Weisse. A pro zpestření do dvou stěžejních rozhovorů s nimi vložil i krátké audio úryvky ze svých předchozích rozhovorů (s Janem Lipavským či Ivanem Gašparovičem), které slouží k oživení, rozšíření tématu rozdělení Československa a vzájemných vztahů obou samostatných států v současnosti.

2.1 Respondent Daniel Kroupa

Daniel Kroupa je v rámci rozhovorů zástupcem strany české a v období dělení státu představitelem politické pravice.

Daniel Kroupa za svého života působil nebo stále působí jako filozof, politolog, vysokoškolský pedagog, poslanec Federálního shromáždění i Poslanecké sněmovny, senátor a předseda strany ODA.²⁸

Narodil se roku 1949 v Praze, studoval filozofii a v roce 1977 podepsal Chartu 77, v pozdějších letech vedl filozofický seminář a roku 1989 byl členem vedení Občanského fóra. Byl poslancem nejen za doby Federálního shromáždění, ale i po rozpadu Československa. Mezi roky 1998 a 2004 pracoval jako senátor a v letech 1998 až 2001 byl předsedou strany ODA. Už od roku 1989 přednáší filozofii na univerzitách. Jako pedagog má zkušenosti s Univerzitou Karlovou a Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.²⁹

2.2 Respondent Peter Weiss

Peter Weiss je v rámci rozhovorů zástupcem strany slovenské a v období dělení státu představitelem politické levice.

Peter Weiss za svého života působil nebo stále působí jako historik, velvyslanec Slovenské republiky v Praze, vysokoškolský pedagog, člen slovenského parlamentu, vědec a autor knih v oblasti slovenské mezinárodní politiky.³⁰

Narodil se roku 1952 a později hrál důležitou roli v mezinárodní integraci a směřování Slovenska. Byl předsedou postkomunistické Strany demokratické levice. Působil jako poslanec a člen parlamentního výborů pro zahraničí. V životopise má také působení v pozici vysokoškolského pedagoga, a to na fakultě mezinárodních vztahů Ekonomické univerzity. Napsal mnoho odborných článků o různých aspektech slovenské zahraniční politiky.³¹

²⁸ KMENTA, Jaroslav, HOLUB, Petr, ZÁBRANSKÝ, David, PATOČKA, Jakub, NĚMEČEK, Tomáš et al. *Proč?: Proč je Zeman prezidentem. Proč jsme tam, kde jsme*. Praha: Zeď, 2018. ISBN: 978-80-906593-6-0. s. 233

²⁹ Paměť národa. *Daniel Kroupa*. [online]. [cit. 14.4.2023]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/kroupa-daniel-20200120-0>

³⁰ LONDÁK, MICHÁLEK A WEISS, s. 340

³¹ Databáze knih. *Peter Weiss - Životopis*. [online]. [cit. 14.4.2023]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/peter-weiss-78595>

3. Cíl práce a motivace k výběru tématu a formy

V této kapitole autor představuje cíl, který si jeho práce stanovuje. A také vysvětluje motivaci k výběru tématu.

3.1 Cíl práce

Cílem práce je přiblížit zásadní historické téma rozdělení Československa lidem, pro které je z hlediska jejich věku skutečně už jen historií, ačkoliv od ní uplynulo „pouze“ 30 let. V teoretické části práce se autor pokouší stručně přiblížit poměry, které rozdělení předcházely. Pro ty účely se práce ve snaze o objektivitu opírá o několik historických knih a pamětí. Cílem praktické části (tedy rozhlasových rozhovorů) je převážně získání subjektivnějšího, ale zato přímého svědectví od někdejších politických aktérů, kteří danou problematikou profesně žili. Cíleným mixem teoretické a praktické části práce by tedy měl být komplexní produkt, který svému čtenáři a posluchači (ideálně z cílové skupiny mladší populace, která je zmíněna výše) zprostředkuje shrnutí zásadní historické události českého a slovenského národa.

3.2 Motivace k výběru tématu a formy rozhovorů

Z hlediska výběru formy rozhlasových rozhovorů autor práce volil zcela cíleně dle svého žurnalistického zaměření. Právě rozhlasovým rozhovorům se totiž věnuje nejen v rámci svého studia, ale i mimo něj. Završit bakalářské studium prací v rámci své zamýšlené specializace bylo tedy nejlogičtější řešením.

A co se týče tématu, autor práce by se sám řadil mezi zamýšlenou cílovou skupinu. K výběru tématu „rozdělení Československa“ tudíž po konzultaci s vedoucím práce došel, protože v jejím zpracování vidí smysl nejen z hlediska studijní povinnosti. Výsledkem své práce se tedy snaží rozšířit historické obzory (zejména) svým vrstevníkům. Motivujícím faktorem však není pouze přínos pro publikum současné, ale také funkce archivní. Uchování rozhlasových rozhovorů s pamětníky totiž v budoucnu nepochybně může posloužit komukoliv, kdo bude v rámci události (pro potřeby své práce nebo studia) hledat přímá svědectví politických pamětníků. Ti jsou totiž v roce 2023 (pořízení rozhovorů) už vyššího věku, mnozí dokonce po smrti.

4. Popis metody a tvorby rozhlasového rozhovoru

Tato kapitola se věnuje přímo praktické části práce (rozhlasovým rozhovorům). Nejprve je stručně charakterizuje za pomoci odborné literatury. Poté se zaměřuje na konkrétní příklad autorových rozhovorů zpracovaných pro potřeby této práce.

4.1 Odborné přiblížení formátu rozhlasového rozhovoru (r. interview)

Nejprve si stručně charakterizujeme žánr interview (který bychom mohli nadřadit rozhlasovému interview). Barbora Osvaldová ho popisuje jako novinářův způsob, jak převést informace od zpovídaného člověka do srozumitelnější formy. A být tak svého druhu médiem. Aby toho docílil efektivně, měl by vědět, jaké je jeho publikum a jakého rozsahu bude výsledný produkt. Obsahem interview (anglický ekvivalent rozhovoru) mohou být nejen fakta, ale i myšlenky nebo názory. (Tedy pokud mluvíme o rozhovoru publicistickém.) Novinář se během interview snaží poskytnout respondentovi co možná nejvíce prostoru. Zároveň by ale měl korigovat. Postup autora (novináře, který se ptá) rozhovoru je totiž zásadní z hlediska celkového vyznění výsledku. Ten stejný respondent může být ve výsledku vykreslen naprosto odlišnými perspektivami. Ovlivňuje to formulace a výběr otázek.³²

Interview může být vedeno různými způsoby. Třeba jako dialog, nebo monolog (pokud autor usoudí, že by svými otázkami spíše rušil).³³

„Rozhovor je jedna z nejstarších forem provozu evropské kultury, která získávala nejrozličnější podoby a akcenty.“³⁴

V rozhlase je interview nejmladším z žánrů. Jeho kořeny můžeme najít v práci reportéra americké policie Jamese Gordona Bennetta z roku 1835. Ten při zpracovávání reportáže oslovil obžalovaného kvůli rozhovoru, kterým reportáž následně začal.³⁵

³² OSVALDOVÁ, Barbora a KOPÁČ, Radim, ed. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN: 9978-80-246-1618-6. s. 5

³³ Tamtéž, s. 5

³⁴ PECKOVÁ, Barbora, RAJLOVÁ, Lucie a PEŠEK, Jiří, ed. *Historie zrozená z rozhovoru Interview ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018. ISBN: 978-80-7571-016-1. s. 7

³⁵ BEAMAN, Jim. *Interviewing for radio*. 2. vyd. Abingdon: Routledge, 2011. ISBN13: 978-0-415-56170-9. s. 4

Rozhlasový rozhovor může být podle Jima Beamana použit v různých formách a různými způsoby. Může mít 30 sekund i 30 minut, může být přenášen živě, nebo vysílán ze záznamu. Příпустné jsou rozhovory odlehčené i těžké. Cílem rozhlasového rozhovoru může být dané téma přiblížit, ověřit nebo potvrdit informace, nebo získat (nejen expertní) názory. Dále můžeme cílit také na zprostředkování něčích emocí, získání svědectví aktérů z první ruky, či přiblížení konkrétní osobnosti nebo historie. Rozhovor bychom mohli interpretovat jako konverzaci, ale to by bylo zjednodušení. Rozhovor sice má znít jako konverzace, ale na jejím pozadí jsou jasně dané role. Tázající a odpovídající. Třetí stranou (posluchačem) není jen někdo, kdo náhodou slyší konverzaci. Ale jedná se o člověka, který poslouchá záměrně (např. v rozhlasovém vysílání). A na základě poslechu se možná změní jeho názor, přístup nebo pocity ohledně konkrétní problematiky.³⁶

Rozhlasové rozhovory bychom samozřejmě mohli dělit podle různých pohledů. Proto zmiňme alespoň jeden z nich, který rozlišuje rozhovory informační, analytické a emocionální. Informační se snaží posluchače dostat do obrazu. Co se týká zpravodajství nebo publicistiky, nachází se někde na pomezí. Sice totiž cílí na hlavní skutečnosti, ale informace chce alespoň základně vysvětlovat nebo usazovat do souvislostí. Rozhovor analytický už dané téma interpretuje a rozebírá velmi pečlivě. A varianta emocionální se často využívá při sestavování portrétu určité osobnosti. Jejím cílem je poodkrýt mysl a emoce daného člověka a přiblížit tak jeho samotného posluchači.³⁷

³⁶ BEAMAN, s. 12

³⁷ NAVRÁTIL, Karel. *Čtrnáct kapitol o rozhlase*. Praha: Literární akademie, 2006. ISBN: 80-86877-04-3. s. 39

4.2 Popis tvorby konkrétních rozhlasových rozhovorů

První z rozhovorů byl proveditelný poměrně snadno, neboť respondent Daniel Kroupa se pravidelně pohybuje v Praze. Nebyl tedy problém dohodnout se s ním na osobním setkání v Rozhlasové a televizní laboratoři Institutu komunikačních studií a žurnalistiky.

Hosta bylo předem nutné informovat o účelu rozhovoru a vysvětlit mu základní požadavky, jako například očekávanou časovou náročnost. Výsledná délka rozhovoru byla plánována na zhruba půl hodiny. Dalo se tedy předpokládat, že nahrávání zabere zhruba čtyřicet minut a další zhruba čtvrt hodinu je potřeba vyhradit na možné technické problémy a úpravy. Po respondentově souhlasu jsme se museli dohodnout na ideálním termínu, který bylo zároveň nutné sladit s rozvrhem a dostupností RTL. V problematice volby správného termínu se autor práce snažil vybrat nejen takový, kdy to host "stihne", ale spíš takový, kdy se mu to doopravdy hodí. A to i s přiměřenou časovou rezervou. Její přítomnost je totiž vždy přínosná, například pokud se někdo opozdí kvůli dopravní zácpě.

Co se týká očekávání ohledně hostovy mediální gramotnosti, v případě Daniela Kroupy bylo jednoznačně predikovatelné, že v rozhovoru o daném tématu host nebude mít problém reagovat ani na složitější dotazy, případně odpovídat delší a komplexnější formou. To vzhledem k jeho předchozí i současné kariéře a množství předchozích mediálních výstupů.

Autor se před rozhovorem musel připravit převážně ze dvou stránek. Zaprvé z pohledu tématu, tedy rozdělení Československa. Zadruhé bylo třeba nastudovat si životopis samotného respondenta, a to s důrazem na jednoznačné nebo potenciální souvislosti s tématem rozhovoru.

Přímo před rozhovorem, když se autor práce a Daniel Kroupa sešli v RTL, bylo hosta nejprve nutné uvést do prostředí a informovat ho o všech specifikách studia. Zde byla nutná spolupráce autora (ve chvíli rozhovoru moderátora) a technika RTL, kteří společně komunikují (přímo, nebo skrze spojení přes mikrofon), aby docílili správného usazení obou účastníků rozhovoru. Pro rozhovor totiž nebyl využit klopový mikrofon ani diktafon či ruční mikrofon, ale nahrávalo se na dva statické studiové mikrofony. Ty jsou totiž závislé na vzdálenosti, z níž člověk mluví, stejně jako na směru, kterým mluví. Obojí tedy před rozhovorem bylo nutné optimalizovat a hosta instruovat.

Přímo během rozhovoru už na technickou stránku věci dohlížel technik RTL a autor práce se soustředil spíše na obsah rozhovoru. Podstatná byla také kontrola času. Moderátor musel zejména kolem prvních několika otázek a odpovědí vyhodnocovat, jak dlouze má host ve zvyku odpovídat. Případně jak je třeba pozměnit styl moderování, reagování na odpovědi a kladení dalších otázek, aby rozhovor nebyl ve výsledku příliš dlouhý nebo krátký.

Po dokončení rozhovoru byl zvukový materiál v plném nekomprimovaném rozsahu přenesen do PC, kde ho autor dále zpracoval. Nahrávka byla nejprve vyčištěna od šumu (je také možné měnit hlasitost nebo za pomoci ekvalizéru upravovat další parametry zvukové stopy. Obojí ale vzhledem k automatické zvukové postprodukcii, kterou zprostředkovává nahrávací software RTL, nebylo nutné.) Dále autor rozhovor sestříhal.

Prvním krokem při stříhu bylo vyčištění rozhovoru od hluchých pasáží, opravených přereků, vycpávkových slov a podobně. Poté následovala druhá fáze stříhu, kdy už autor dbal převážně na výsledný obsah, který korigoval tak, aby byl pro posluchače co nejsouvislejší a nejkoherentnější. Určité konstrukce tedy bylo možné stříhem zjednodušit, mnohé pasáže dokonce mohly být odstraněny úplně. Obojí však autor prováděl s pečlivou snahou o zachování původního vyznění a především nezkrácení zmíněných informací. Střih autor provedl v bezplatném programu Audacity.

Nutné je také zmínit, že autor rozhovor stříhal s jasně daným záměrem zaujmout především mladší publikum. A to obnáší svá jasná specifika. Nejzásadnějším je rychlost. Současná generace dětí, dospívajících a vysokoškoláků je zvyklá obsah konzumovat v maximálně rychlé a stručné podobě. V opačném případě ztrácí pozornost a motivaci poslouchat (nebo číst, sledovat) dál. Proto jsou stříhy poměrně agresivní a autor odstranil nejen slovní pasáže, ale místy i delší nádechy a pauzy mezi slovy a větami. Výsledek tím sice do jisté míry strádá po stránce zvukomalebnoti, ale výrazně zvyšuje svou šanci, že se ho mladý člověk rozhodne poslechnout celý.

Druhý rozhovor s Peterem Weissem měl z velké většiny totožné parametry jako rozhovor s Danielem Kroupou, ty proto není třeba opakovat. Téma rozhovoru bylo totožné, oba respondenti byli mediálně velmi zkušení, oba rozhovory cílily na stejnou délku a střih probíhal podobným způsobem. Zmiňme proto jenom konkrétní odlišnosti, kterými se autorův rozhovor s Peterem Weissem odlišoval od rozhovoru s Danielem Kroupou.

Peter Weiss je Slovák. A to přineslo několik komplikací. Už jen tu, že nežije v Česku a dohodnout termín fyzického setkání tedy bylo velmi komplikované. Nakonec až do té míry, že autor po konzultaci s vedoucím práce zvolil variantu rozhovoru telefonického.

Pro telefonický rozhovor autor opět využil technické možnosti RTL IKSŽ. Ta za pomoci nahrávacího systému a mixéru audiostreamu Rødecastor umožnila nahrávat telefonický hovor bez nutnosti použití externího mikrofону (kdy by byla kvalita záznamu hostova hlasu zhoršená nejen kvalitou signálu a komprimací zvuku pro přenos, ale došlo by i k dalším ztrátám mezi reproduktorem telefonu a externím mikrofómem). Autorův hlas byl nahráván studiovým mikrofómem. Obě stopy byly následně nahrávacím systémem vedeny do výsledného synchronizovaného souboru.

Rozhovor s Peterem Weissem byl pro autora náročnější také proto, že kombinace hostovy slovenštiny a absence přímého kontaktu ztížila porozumění a možnost reagování na hosta. Na rozdíl od rozhovoru "face to face" totiž moderátor nemohl reagovat na respondentovu mimiku a gesta. Nemohl souhlasně kývat, nebo naopak dát bez mluvení najevo, že se chce doptat. A kvůli lehkému zpoždění přenosu zvuku bylo také náročnější poznat, zda host definitivně dokončil větu a dává prostor další otázce, nebo pouze dělá pauzu a bylo by chybou skočit mu do řeči.

Při telefonickém rozhovoru bylo dále náročnější kontrolovat, zda vše technicky správně funguje a moderátorova pozornost (i přes asistenci technika RTL) byla alespoň z části odváděna k technické stránce.

V tomto případě si však autor telefonickou variantu dovolit mohl, neboť bylo předem dáno, že rozhovory budou před publikováním zpracovány střihem. A případné nedokonalosti tedy mohly být odstraněny. Autor opět použil Audacity. A v tomto případě provedl část zvukové postprodukce také v programu DaVinci Resolve, který za pomoci umělé inteligence poskytuje pokročilou separaci mluveného slova a okolních ruchů.

Autor do rozhovorů zapojil i několik dodatků. Přečtení krátké citace Fedora Gála (jakožto rozhlasový profesionál je zprostředkoval vedoucí práce Karol Lovaš) a poté dva úryvky z rozhovorů, které autor práce už dříve sám a nezávisle na bakalářské práci vedl a zpracoval. První úryvek je z interview s bývalým slovenským prezidentem Ivanem Gašparovičem, druhý z rozhovoru se současným českým ministrem zahraničních věcí Janem Lipavským.

Rozhovory s Danielem Kroupou a Peterem Weissem autor práce po poslechu jejich finálních variant hodnotí jako vydařené. Původní záměr rozsahu (2x zhruba 30 minut) byl splněn v rámci možností přesně. Obě interview ve výsledku dobře kombinují připravenou část i autorovu improvizaci. Všem účastníkům je při poslechu dostatečně dobře rozumět. Po stránce obsahové se podařilo od obou pánů získat dostatek zajímavých informací a (i přes jejich časté odbíhání od tématu) udržet celkové směřování rozhovoru v plánovaných mezích. Technická kvalita rozhovoru s Danielem Kroupou je na studiové úrovni. Hlas Petera Weisse je pochopitelně negativně zkreslen telefonickým hovorem. Zásadní ale je, že posluchač jeho projevu rozumí.

Závěr

Rozdělení Československa je významnou historickou událostí, která stále ještě nepatří mezi historii "mrtvou". Vzájemné vztahy obou nově vzniklých zemí jsou totiž i třicet let po rozdělení (v roce 2023) vysoce nadstandardní a je potřeba si uvědomovat jejich souvislost právě s minulostí.

Kořeny vztahů Čechů a Slováků sahají do o poznání hlubší než třicetileté historie. Roku 1992 došlo k situaci, kdy bylo potřeba je zásadně reformovat. Vyvrcholila totiž dlouhodobá tendence, kdy se oba národy ve svazku cítily odlišně a mnozí měli pocit, že jim společný stát víc bere, než dává. Tehdejší společnost a politické elity se tedy rozhodly vydat cestou definitivního odloučení. A to paradoxně ne ve snaze vztahy zničit, ale udržet je. Z pohledu dnešní společnosti a současných politických elit můžeme konstatovat, že se tehdejší záměr vydařil.

I třicet let po rozdělení panuje v obou zemích demokratický režim a svobodě slova se dostává i na světové poměry dost místa. Česká a Slovenská republika pokračují v silné politické spolupráci a propojení obou národů je stále živé i mezi společnostmi. Dokonce i mezi mladými lidmi, kteří společný stát vůbec nezažili a dnes často za českou (respektive slovenskou) hranicí studují.

Aktuální trend tedy nepůsobí dojmem, že by význam vzájemných vztahů a blízkosti obou národů měl v následujících letech ustoupit. A historickým rozdělením obou zemí se tedy můžeme ohlédnout jako za úspěšným (a především v míru provedeným) politickým aktem.

Byla by ale chyba, kdybychom tuto zásadní historickou událost začali časem vnímat spíše jako samozřejmost a upřeli jí její význam. A stejně jako se dnes bavím o tom, že brzy nebudeme mít žádné pamětníky holokaustu, za několik desítek let začne být podobná nouze i o politické pamětníky rozdělení Československa. Proto považuje autor práce své rozhovory za informačně hodnotné nejen z hlediska dnešního, kdy mohou edukovat mladší generaci, ale i z hlediska budoucího, kdy se z nich stane archivní materiál určený pro mladší ročníky a výhledově i budoucí generace.

Summary

The division of Czechoslovakia is a significant historical event that is still not "dead" history. Even thirty years after the division (in 2023), the mutual relations between the two newly formed countries are still highly superior and it is necessary to be aware of their connection with the past.

The roots of relations between Czechs and Slovaks go back much deeper than thirty years. And in 1992, a situation arose when it was necessary to fundamentally reform them. It was the culmination of a long-standing tendency for the two nations to feel differently in their union, and many felt that the common state was taking more from them than it was giving. The society and political elites of the time therefore decided to take the path of definitive separation. Ironically, this was not in an attempt to destroy the relationship, but to maintain it. And from the point of view of today's society and today's political elites, we can say that the intention of that time has succeeded.

Even thirty years after the partitions, both countries are still under a democratic regime, and freedom of speech has been given a lot of space even by world standards. The Czech and Slovak Republics continue to enjoy strong political cooperation and the links between the two nations are still alive and well in society. Even among young people who have not experienced a common state at all and who now often study across the Czech-Slovak border.

The current trend therefore does not give the impression that the importance of the mutual relations and closeness of the two nations will diminish in the coming years. We can therefore look back on the historic division of the two countries as a successful and, above all, peaceful political act.

It would be a mistake, however, if in time we began to take this very important historical event for granted and to deny its significance. And just as I am talking today about the fact that we will soon have no memorials of the Holocaust, in a few decades there will be a similar shortage of political memorials of the division of Czechoslovakia. That is why the author of the thesis considers his interviews to be of informational value not only from the point of view of today, when they can educate the younger generation, but also from the point of view of the future, when they will become archival material for the younger generation and, prospectively, for future generations.

Použitá literatura

BEAMAN, Jim. *Interviewing for radio*. 2. vyd. Abingdon: Routledge, 2011. ISBN13: 978-0-415-56170-9.

HACKER, Paul. *Slovensko 1990-1993. Spomienky amerického diplomata*. Bratislava: Artforum, 2014. ISBN: 978-80-8150-042-8.

KLAUS, Václav, MEČIAR, Vladimír, HAVEL, Václav, STRÁNSKÝ, Jan a UHDE, Milan. *Rozdělení státu: 25 let České a Slovenské republiky*. Praha: Institut Václava Klause, 2018. ISBN: 978-80-7542-041-1.

KMENTA, Jaroslav, HOLUB, Petr, ZÁBRANSKÝ, David, PATOČKA, Jakub, NĚMEČEK, Tomáš et al. *Proč?: Proč je Zeman prezidentem. Proč jsme tam, kde jsme*. Praha: Zed', 2018. ISBN: 978-80-906593-6-0.

LONDÁK, Miroslav, MICHÁLEK, Slavomír, WEISS, Peter a kolektiv. *Slovensko - evropský příběh*. Praha: Academia, 2018. ISBN: 978-80-200-2882-2.

NAVRÁTIL, Karel. *Čtrnáct kapitol o rozhlase*. Praha: Literární akademie, 2006. ISBN: 80-86877-04-3.

OSVALDOVÁ, Barbora a KOPÁČ, Radim, ed. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN: 9978-80-246-1618-6.

PECKOVÁ, Barbora, RAJLOVÁ, Lucie a PEŠEK, Jiří, ed. *Historie zrozená z rozhovoru Interview ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2018. ISBN: 978-80-7571-016-1.

RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: Česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 2002. ISBN: 80-88880-02-5

SPÁČIL, Dušan a ČECHOVÁ, Kateřina. *Jak praskaly švy: rozpad společného státu nejen očima aktérů*. Řitka: Čas, 2011. ISBN: 978-80-87470-45-9.

STEIN, Eric. *Česko-Slovensko: konflikt, roztržka, rozpad*. Praha: Academia, 2000. ISBN: 80-200-0752-0.

WOLF, Karol. *Podruhé a naposled aneb Mírové dělení Československa*. Praha: G plus G, 1998. ISBN: 80-86103-10-2

Elektronické zdroje

Česká tisková kancelář. *Rozdělení Československa prospělo česko-slovenským vztahům, říká historik*. [online]. 28.12.2022 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2303791>

Databáze knih. *Peter Weiss - Životopis*. [online]. [cit. 14.4.2023]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/peter-weiss-78595>

GLASEROVÁ, Dominika. Zeman doufá, že spolupráce se Slovenskem bude pokračovat. Čaputová se těší, že s Pavlem budou hlasem rozumu. *Ct24.cz* [online]. 7.2.2023 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3563253-zeman-se-sesel-s-caputovou-mluvit-bude-i-s-hegerem>

KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. Na hranici. Rozdělení Československa mezilidské vztahy nenarušilo. Obce z centra státu se však posunuly na okraj. *Cesky.radio.cz* [online]. 3.1.2023 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/na-hranici-rozdeleni-ceskoslovenska-mezilidske-vztahy-nenarusilo-obce-z-centra-8771230>

MERTO VÁ, Barbora. Od vzniku samostatné České republiky uplynulo přesně 30 let. *Em.muni.cz* [online]. 1.1.2023 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/udalosti/15966-od-vzniku-samostatne-ceske-republiky-uplynulo-presne-30-let>

NAT. Česko si v žebříčku svobody médií polepšilo o dvacet míst. Je na tom líp než Belgie nebo Nizozemsko. *iRozhlas.cz* [online]. 3.5.2022 [cit. 12.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/svoboda-tisku-reporteri-bez-hranic-svoboda-medii-ceska-media_2205031719_nat

NOVÁK, Ladislav. V unii jsme za jedním stolem. Fiala a Heger zhodnotili vztahy rozděleného Československa pozitivně. *iRozhlas.cz* [online]. 8.5.2022 [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ceskoslovensko-rozdeleni-fiala-heger-premier-30-vyroci_2301081930_pat

Paměť národa. *Daniel Kroupa*. [online]. [cit. 14.4.2023]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/kroupa-daniel-20200120-0>

Ústav empirických výzkumů. *Hodnocení vztahu občanů České republiky k vybraným zemím Evropy a světa během války na Ukrajině*. [online]. [cit. 13.4.2023]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/hodnoceni-vztahu-obcanu-ceske-republiky-k-vybranim-zemim-evropy-a-sveta-behem-valky-na-ukrajine/#more-7363>

VOCHOZKOVÁ, Tereza Rozálie. Česko v žebříčku demokracie The Economist stouplo. Nejvíc propadlo Rusko. *Ct24.cz* [online]. 4.2.2023 [cit. 12.4.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3562737-cesko-v-zebricku-demokracie-economist-stouplo-nejvic-propadlo-rusko>

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze PRAKTICKÉ BAKALÁŘSKÉ diplomové práce		
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:		
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Zemánek Tomáš	Razítko	podatelny:
Imatrikulací ročník diplomantky/diplomanta: 2020/2021		
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 56772919@fsv.cuni.cz		
Studijní program/specializace: BP_KSZN (Komunikační studia – specializace Žurnalistika/bakalářské prezenční)		
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Rozdělení Československa (rozhlasové rozhovory s vybranými osobnostmi)		
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: The division of Czechoslovakia (radio interviews with selected personalities)		
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení tezí) LS 2022/2023		
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): 31. 12. 2022 uplyne 30 let od rozdělení Československa. Tato bakalářská práce přinese rozhovory s vybranými osobnostmi České a Slovenské republiky. Výpovědi osobností budou zaznamenány a zpracovány formou rozhlasového interview. Cílem práce je podívat se na tuto dějinnou událost Čechů a Slováků s třicetiletým odstupem a přesahem do současnosti.		
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod 2. Rozdělení Československa (základní informace o dějinné události) <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Rozdělení (shrnutí okolností a průběhu historické události) 2.2. Situace České a Slovenské republiky 30 let po rozdělení (reflexe pohledem pamětníků a historiků) 3. Vybrané osobnosti (představení respondentů pro rozhovory) 4. Cíl práce a způsob zpracování praktické části <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Motivace k tématu 4.2. Popis metody a postupu tvorby rozhovoru 5. Závěr 6. Zdroje a použitá literatura 		
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Praktická práce bude v podobě rozhlasových rozhovorů.		
Vymezení zpracovávaného materiálu: Výstupem práce budou 2 rozhlasové rozhovory s osobnostmi České a Slovenské republiky, přičemž budou zastoupeny obě země. Výběr osobností proběhne na základě domluvy s vedoucím práce.		
Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) při zpracování materiálu: Bude mít dvě části. Teoretickou a praktickou. Obsahem teoretické části bude studium vybrané literatury, zdrojů a dalších pramenů nezbytných k uchopení tématu. Praktická část bude obnášet přípravu, realizaci a postprodukcí rozhlasových interview.		
Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):		
RYCHLÍK, Jan. <i>Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992</i> . Bratislava: Academic Electronic Press, 2002. ISBN 80-88880-02-5.		

Kniha odborníka na moderní dějiny slovanských národů Jana Rychlíka se věnuje rozdělení Československa a rozdílným pohledům na věc obou stran.

KLAUS, Václav, Vladimír MEČIAR, Václav HAVEL, Jan STRÁSKÝ a Milan UHDE. *Rozdělení státu: 25 let České a Slovenské republiky*. Praha: Institut Václava Klause, 2018. Publikace (Institut Václava Klause). ISBN 978-80-7542-041-1.

Publikace vydaná při příležitosti pětadvacetiletého výročí vzniku samostatné České a samostatné Slovenské republiky nabízí svědectví politických protagonistů rozdělení.

PODRACKÁ, Dana a Luba ŠAJDOVÁ. *Slovenské tabu*. Bratislava: Silentium, 2000. ISBN 80-968275-5-3.

Portrét významného aktéra rozdělení Československa Vladimíra Mečiara, úvahy a eseje týkající se dění na Slovensku mezi lety 1989 a 2002.

SPÁČIL, Dušan a Kateřina ČECHOVÁ. *Jak praskaly švy: rozpad společného státu nejen očima aktérů*. Řitka: Čas, 2011. Český čas. ISBN 978-80-87470-45-9.

Kniha přináší pohledy mnoha aktérů rozdělení Československa a dalších osobností České a Slovenské republiky. Do rozhovorů zasahují glosy autorů.

WOLF, Karol. *Podruhé a naposled, aneb, Mírové dělení Československa*. Praha: G plus G, 1998. ISBN 80-86103-10-2.

Kniha slovenského novináře poskytuje pohled do zákulisí rozdělení Československa. Obsahem jsou rozhovory, interpretované dobové prameny a vzpomínky Anny Nagyové ze sekretariátu V. Mečiara.

STEIN, Eric. *Česko-Slovensko: konflikt - roztržka - rozpad*. Přeložil Zdeněk MASOPUST. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0752-0.

Kniha podrobně popisuje snahy o přijetí nové federální ústavy stále ještě společného československého státu. Poté přibližuje pokládání základu pro samostatné Česko a Slovensko.

HACKER, Paul. *Slovensko 1990 - 1993: Spomienky amerického diplomata*. Bratislava: Artforum, 2014. ISBN 978-80-8150-042-8.

Autorem knihy je bývalý americký diplomat, jehož kariérní etapa na Slovensku se časově setkala s rozdělením Československa a vznikem nového státu. Autor události interpretuje na základě vlastního pohledu a jedinečných přímých zkušeností.

OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6.

Publikace poskytuje různé pohledy na žánr rozhovoru a věnuje se jeho historii. Obsahem jsou také informace o žurnalistické práci a konkrétní tipy, které mají pomoci s tvorbou vlastního interview.

BEAMAN, Jim. *Interviewing for radio*. Oxfordshire: Routledge, 2000. ISBN 978-0415229104.

Jedná se o knihu, která je v USA používána jako praktická učebnice pro pracovníky rozhlasu. Má za cíl naučit konkrétní schopnosti přípravy a zvládnání rozhovoru a jeho techniky. Součástí je ale i rozebírání práce s vybavením a prostředím – typicky studiem. Kniha myslí i na historii, praktická cvičení, problematiku etiky atd.

KING, Larry a Bill GILBERT. *How to Talk to Anyone, Anytime, Anywhere: The Secrets of Good Communication*. New York: Random House, 1995. ISBN 9780517884539.

Kniha ikony oboru Larryho Kinga si dává za cíl naučit správně komunikovat a hovořit s lidmi. Neomezuje se ale na problematiku rozhovoru pro televizi nebo rozhlas. Funguje spíše na obecné rovině mezilidské interakce. Jak se vyrovnat se stydlivostí, jak vybrat téma konverzace atd.

ČAPEK, Karel. *Hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2013. 978-80-86142-46-3.

skopník české žurnalistiky a také mluvčí prezidenta republiky připravil spis založený na rozhovorech právě s ním – s T. G. Masarykem. Dnes je dílo cenné nejen z pohledu novinářského, ale i politického a společenského. Poskytuje čtenáři ucelený portrét zásadní osobnosti našich dějin.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

KŘIVÁNEK, Adam. Rozdělení Československa v roce 1992. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

KVÍTKOVÁ, Alena. Český a slovenský mediální obraz rozdělení Československa. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce PhDr. Petr Šafařík.

KOŠTÁLOVÁ, Bára. Rozhovory o "jinakosti" (série rozhlasových rozhovorů). Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky

12. 9.

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

LOVAŠ KAROL
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

[Podpis]
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.